

CÍSAŘOVNA ALŽBĚTA DVAKRÁT JINAK

Lenka HRDINOVÁ

V uplynulých třech letech jako by osobnost císařovny Alžběty Bavorské zažívala renesanci. Stala se tak předlohou rovnou pro dva nové seriály: *Císařovna* (*Die Kaiserin*, 2022) společnosti Netflix a *Sisi* (2021), která se objevila v programu České televize. Režie *Císařovny* se ujali Florian Cossen a Katrin Gebbe a na Česko-Slovenské filmové databázi se těší 74 %, *Sisi* pod režii Svena Bohseho získala 57 %. Nutno podotknout, že oba seriály se dočkaly pokračování, ta ale ze zjevných důvodů předmětem této recenze nebudou.

Vzhledem k tomu, že se v netflixovském programu vyskytuje i jiný, velmi povedený, seriál s historickou tematikou *The Crown* (*Koruna*, 2016), zachycující britskou královskou rodinu, dalo by se čekat, že i série z období druhé poloviny předminulého století se bude snažit držet faktů. Realita je však této myšlence vzdálena stejně jako doba, ve které se příběh odehrává. Děj první série je zasazen do let 1853 až 1854, tedy od momentu, kdy se Alžběta s císařem Františkem seznámí, až po zjištění, že Alžběta čeká první dítě. Oficiální stránky slibují, že „když se vzpurná Alžběta zamilovala do císaře Františka a stala se tak nechtěnou nevěstou, otevřel se jí svět napětí a intrik na vídeňském dvoře“. Scenáristka Katharina Eyssen vzala hrubou kostru všeobecně známého příběhu seznámení císaře Františka Josefa I. a bavorské princezny Alžběty během oslav císařových narozenin v letním sídle Bad Ischl, nečekaného zamilování se, svatby prosazené navzdory průvodním okolnostem a napjatého vztahu mezi mladou císařovnou a její tchyní (a tetou) arcivévodkyní Žofií a zasadila jej do prostředí hodného versailleského dvora Ludvíka XIV. Doplnila ji o fiktivní přípravu vraždy císaře nespokojenými dělnickými revolucionáři, kteří do zámku nasadili i falešnou hraběnku z Apafi. Nastavila ji o další dějovou linku zahrnující snahy přehlíženého a zakomplexovaného arcivévodky Ferdinanda Maxmiliána o převzetí moci. A z výsledku jedno oko historika nezůstane suché.

Jestli se něco koprodukcí povedlo, byla to volba hlavních představitelů. Jak Devrim Lingnau (Alžběta), tak Melika Foroutan (Žofie) jsou ve svých rolích uvěřitelné a vizuálně odpovídají skutečným osobnostem. Na Philipa Froissanta (František Josef I.) se dobře kouká, ale s odstínem jeho kštic bych jej spíše volila jako císařova bratra Maxmiliána. Jako celkem povedené sledávám ještě kostýmy, byť je tedy nemůžeme považovat za dobové. Bohužel tím veškerá pozitiva ohledně šestidílné série končí.

Prvním velkým pochybením jsou kulisy. Absolutně mě zvedá ze židle, když nějaký venkovský zámek vydávají za Schönbrunn. (Stejný příklad je letní sídlo v Bad Ischl, ale přece jen tato císařská vila není natolik ikonická jako vídeňský zámek.) Nepochopitelné a první touché do historikovy hrudi. Dalším úletem je role císařova mladšího bratra Maxmiliána. V první řadě se v seriálu přiznávají pouze dva bratři: výše zmíněný Ferdinand Maxmilián a nejmladší Viktor Ludvík. U něj filmaři využili kontroverzní pověsti a neopomněli obraz malého chlapce zkrášlující svou

matku náušnicemi a sebe sama nakrucujícího se v růžových dívčích šatech před zrcadlem, ale to už je pouze miniepizodka a aspoň se zakládá na pravdě. Ale co provedli s druhorozeným Maxmiliánem, to je další touché. Je zde vyličen jako neskutečně zakomplexovaný intrikán, na první pohled je to vlastně největší sli-zoun vídeňského dvora, alkoholik, promiskuita a šmejdík, který se pokusí odloučit bratrovi ženu a vůbec, sesadit jej z trůnu. Krokem, spíš skokem stranou, je dále vyměněná dvorní dáma. Něco takového, aby byla na vídeňský dvůr propašována revolucionářka z dělnického prostředí pod ukradenou identitou urozené hraběnky, nebylo samozřejmě možné z nejednoho důvodu. Stejně jako plánovaná vražda císaře v jeho sídle. Absolutní ránu na solar ovšem historik utrhá ve chvíli, kdy se ukáže, že je rakouský císař nemanželským synem arcivévodkyně Žofie a švédského prince z Vasy, který přijede na svatbu, aby byl u okamžiku, kdy se žení jeho syn. Čert už pak vem, že měla Alžběta trávit čas na večírcích svého švagra, po kterých se ráno vracela do svých apartmá tak opilá, že nebyla ani schopna vyjít sama po schodech. Že údajná hraběnka Apafi shodila jinou dvorní dámu z balkonu, když ji měla odhalit. Že je zde Alžběta vykreslována na jednu stranu jako sex milující bohyně a na druhou jako skoro svatá hrdinka (podobá s Kristen Stewart v hollywoodském megahitu *Sněhurka a lovec* asi čistě náhodná) či že vyjde mezi shromážděné dělníky, aby jim oznámila, že je těhotná, a naklonila je tak na stranu svého muže a monarchie. Tím, díky bohu, celá série skončí. Historik si utře zpotené čelo, aby se o něj vzápětí pokoušely mdloby, protože zjistí, že se pracuje na pokračování.

Po tomhle zážitku si člověk říká, že jej nemůže zpracování *Sisi* (2021) koprodukované německou a rakouskou společností v režii Svena Bohseho nemile překvapit. A ono může. Za vše hovoří již úvodní obraz a v něm masturbující Alžběta, které v té době bylo sotva patnáct let a která sotva mohla v daném prostředí se šlechtickou výchovou znát to, co znají dnešní mladiství. V dalších dílech se ještě přitvrdí, když mladičká vévodkyně navštíví nevěstinec, aby od prostitutky zjistila, jak uspokojit svého budoucího chotě, a nakonec z ní udělala svou komornou, která vzápětí do Hofburgu propašuje dildo. Prvoplánová snaha šokovat diváka a zobrazení sexu je zkrátka sázka na jistotu. Ale v případě příběhu z 19. století tak trochu mimo mísu. Poté se opět dostáváme k asi obecnému problému s kulisami: Bad Ischl není Bad Ischl, zámek Possenhofen není Possenhofen. Naštěstí Hofburg a Schönbrunn jsou zobrazeny ve své podobě. Skutečné reálie mají význam asi stejně nicotný jako u *Císařovny*. Také tady si autoři pohrávali s myšlenkou plánované vraždy císaře, tentokrát ze strany maďarských vzbouřenců. Ti se dokonce měli dostat do blízkosti letního sídla, kde napadli lesem procházející se Alžbětu, již zachránil až František Josef se svým pobočníkem, který císaři tyká a neustále mu vnucuje své názory.

Tato série se může opírat o hlavní představitelku Dominique Devenport (Alžběta), která se mi jakožto mladinká vévodkyně dokonce líbí ještě víc jak Devrim Lingnau na Netflixu, ale o mužském protějšku se moc hovořit nedá. Nejen že Jannik Schümann (František Josef I.) není tak úplně sympatického zjevu, ale jako císař ani neodpovídá dobové představě ultrakonzervativního mladíka naslouchající

radám své matky. Tento František Josef je drsným machem, neempatickým až krutým vladařem, ve svých pokojích přijímá více než jednu milenku najednou, navštěvuje nevěstince a osobně atakuje ruského vyslance při vídeňském dvoře. Absolutní hloupost a nagelovaná patka to pouze podtrhuje.

V obou případech se tak dá shrnout počin filmařů do několika vět: pokud není divák příliš náročný na historickou skutečnost, nevdá mu místy až fantasmagorické výmysly, nemá v úmyslu nikdy ani na okamžik přičichnout k historii, ale hodlá strávit několik hodin u obrazovky a sledovat jakýsi smyšlený příběh, kde se hlavní hrdinové jmenují shodou okolností jako někdejší vladařský pár, může si s klidem jednu z těchto verzí pustit. V opačném případě důrazně nedoporučuji.

Mgr. Lenka Hrdinová

Doktorandka na ÚSD FF UK s poměrně překvapivým tématem Rod Kinských ve 20. století. Byly to dějiny elit a každodennosti, co ji přivedlo ke studiu historie, aniž by měla tušení, že se to takto jmenuje a hlavně, kam až ji to dovede.